

др Јелена ЂЕРАНИЋ
Виши научни сарадник
Институт за упоредно право

ЦЕНТАР ЗА МЕДИЈАЦИЈУ И АРБИТРАЖУ У ОБЛАСТИ ПАТЕНАТА УСТАНОВЉЕН СПОРАЗУМОМ О ЈЕДИНСТВЕНОМ ПАТЕНЕТНОМ СУДУ

Резиме

Захваљујући убрзаном развоју технологије у савременом друштву, вредности и конкурентности компанија све више зависе од њихових нематеријалних добара. С тим у вези, велики број међународних правних послова односи се на нематеријална добра која су предмет заштите у праву интелектуалне својине. Како се међународни провински судови често решавају у оквиру система вансудског решавања спорова, постоји тенденција да се и спорови у вези са интелектуалном својином решавају изван државних судница, дакле алтернативним начинима решавања спорова (посебно медијацијом и арбитражом). На нивоу ЕУ, у оквиру новој система унијарне патентне заштите, усвојен је Споразум о Јединственом патентном суду (СЈПС) који, поред оснивања правосудног органа за решавање патентних спорова – Јединствене патентној суда, омогуће моћност решавања патентних спорова путем арбитраже и медијације. Предвиђено је успостављање Центра за медијацију и арбитражу у области патентна. У раду је најпре испитана арбитрабилност и медијабилност патентних спорова уопште. Након тога, анализиране су одредбе СЈПС које се односе на оснивање Центра за арбитражу и медијацију у области патентна. Антиципирајући изазове са којима би

се могле суочити странке у процесима медијације и арбитраже, посебно на јавња у раду посвећена је теми на који начин би требало тумачити или пак изменити и дојунити поједине одредбе СЈПС у циљу повећања функционалности и ефикасности рада Центар.

Кључне речи: арбитража, медијација, унијарни пактени, Центар за медијацију и арбитражу у области пактенија, Евројска унија.

I Увод

Убрзани развој технологије у савременом друштву допринео је томе да вредност и конкурентност компанија све више зависе од њихових нематеријалних добара. Стога не изненађује чињеница да се велики број међународних правних послова односи, бар делимично, на нематеријална добра. Право интелектуалне својине регулише однос присвајања нематеријалних добара, при чему се тај однос углавном своди на присвајање економске вредности од коришћења нематеријалних добара.¹ С тим вези права интелектуалне својине редовно су предмет међународних трговинских спорова. Како се ови спорови често решавају у оквиру система вансудског решавања спорова, приметна је тенденција да се и спорови у вези са интелектуалном својином решавају изван државних судница, дакле алтернативним начинима решавања спорова (*Alternative Dispute Resolution – ADR*).

С обзиром на комплексност и ризике судског решавања спорова из права интелектуалне својине, у упоредном праву се све чешће прибегава АДР-у (посебно арбитражи и медијацији). Решавање спорова путем арбитраже и медијације доприноси бржем одвијању трговине и субјекти у привреди радије се опредељују за арбитражно решавање спорова у односу на судски начин.² Дакле, тенденција ка алтернативном начину решавања спорова из права интелектуалне својине глобални је феномен.³ У Европи је приметан како на нивоу држава (било да су чланице ЕУ или не), тако и на нивоу ЕУ.

С једне стране, национална законодавстава појединих европских земаља у последње време све више простора остављају алтернативном

1 Слободан Марковић, Душан Поповић, *Право интелектуалне својине*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013, 22.

2 Јелена Вукадиновић, „Појам арбитрабилности у арбитражним правима Србије и Хрватске“, *Актуелна питања савременог законодавства*, Будва, 2012, 235.

3 О томе сведочи све више правничке литературе на ову тему, као и бројне одлуке арбитражних тубунала у споровима из права интелектуалне својине.

начину решавања спорова из права интелектуалне својине.⁴ С друге стране, ЕУ такође почиње да прибегава АДР механизмима када год је то могуће. Тако нпр. Завод за интелектуалну својину ЕУ у Аликантеу пружа услуге медијације за одређене типове спорова у вези са жигом и дизајном.⁵ Осим тога, у оквиру система унитарне патентне заштите, Споразум о Јединственом патентном суду (СПС), поред успостављања новог правосудног органа за решавање патентних спорова – Јединственог патентног суда (ЈПС), помиње могућност решавања патентних спорова путем медијације и арбитраже. Споразум предвиђа оснивање Центра за медијацију и арбитражу у области патената (Центар).

Након вишедеценијских напора да се успостави јединствени систем заштите проналазака на тлу ЕУ, 11. децембра 2012. усвојен је тзв. патентни законодавни пакет који се састоји од три компоненте. То су: Уредба о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите,⁶ Уредба о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења⁷ и Споразум о Јединственом патентном суду.⁸ Европска унија успоставила је нови регулаторни оквир који би требало да поједностави заштиту проналазака у ЕУ.⁹ Европски патент са унитарним дејством – унитарни патент уживаће унитарно дејство у свим држава чланицама ЕУ које учествују у ближој сарадњи.¹⁰

4 У том контексту, требало би поменути Француску, с обзиром на то да је ова земља доскоро имала релативно рестриктиван приступ арбитрабилности спорова из права интелектуалне својине. Француска је тек недавно изменила и допунила Кодекс о интелектуалној својини у смислу да је прихваћена арбитража као метод решавања спорова у тој области. У Португалу је скоро донет закон који предвиђа да се одређени типови спорова из права интелектуалне својине обавезно решавају у арбитражном поступку. (Вид. Jacques de Werra, „New Developments of IP Arbitration and Mediation in Europe: The patent Mediation and Arbitration Center Instituted by the Agreement on a Unified patent Court“, *Revista Brasileira de Arbitragem*, 2014, 20).

5 Вид. <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/mediation>, 9. 4. 2018.

6 Уредба (ЕУ) бр. 1257/2012 од 17. децембра 2012. о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите, 2012, Службени лист ЕУ, 2012, бр. Л 361.

7 Уредба (ЕУ) бр. 1260/2012 од 17. децембра 2012. о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења, 2012, Службени лист ЕУ, 2012, бр. Л 361.

8 Споразум о Јединственом патентном суду, <http://www.unified-patent-court.org/images/documents/upc-agreement.pdf>, 12. 3. 2018.

9 Јелена Теранић, *Унитарни њаџенџи*, Институт за упоредно право, Београд, 2015, 49–56.

10 Чл. 20, ст. 1 УЕУ предвиђа да државе чланице које желе да међусобно успоставе ближу сарадњу у оквиру надлежности које нису резервисане искључиво за Унију могу користити институције Уније и спроводити ту сарадњу применом одговарајућих одредби уговора.

Уредбе су објављене 31. децембра 2012. у Службеном листу ЕУ, а ступиле су на снагу 20. јануара 2013. Предвиђено је да ће почети да се примењују од 1. јануара 2014. или од датума ступања на снагу СЈПС, у зависности од тога који од та два датума наступи касније. СЈПС ступиће на снагу када га ратификује најмање тринаест држава, укључујући Француску, Немачку и Уједињено Краљевство (УК). Иначе, Споразум је потписало 25 земаља,¹¹ а до сада га је ратификовало десет.

Два догађаја утицала су, не само на одлагање почетка примене система унитарне патентне заштите, већ и на његову будућност уопште. Прво, на референдуму одржаном у јуну 2016. године, УК се изјаснило за излазак из ЕУ. Овакав исход референдума има озбиљне последице на све политике ЕУ, па и на унитарну патентну заштиту.¹² Друго, у 2017. години Савезном уставном суду Немачке поднета је уставна жалба за преиспитивање уставности Закона о имплементацији СЈПС који је усвојио немачки парламент. Очекује се да ће Уставни суд о овој жалби одлучивати у току 2018. године.¹³

Дакле, у овом тренутку је неизвесна судбина целокупног система унитарне патентне заштите, укључујући и Центар за медијацију и арбитражу у области патената. Иако присталице система сматрају да се цео поступак одужио и да би што пре требало почети са његовом применом, ова ситуација може се посматрати и на други начин. Наиме, одлагање почетка примене унитарне патентне заштите може бити прилика да се још једном преиспитају нека решења. Другим речима, застој се може искористи да се отклоне неки већ уочени недостаци у циљу повећања функционалности целокупног система. Овај рад представља један од покушаја у том смеру. Рад се фокусира на Центар за медијацију и арбитражу у области патената установљен Споразумом о Јединственом патентном суду.

У раду је најпре испитана арбитрабилност и медијабилност патентних спорова уопште. Након тога, анализирани су одредбе СЈПС којима се успоставља нови Центар за арбитражу и медијацију у области патента. Антиципирајући изазове са којима би се могле суочити странке у поступцима медијације и арбитраже, посебна пажња у раду посвећена је томе на који начин би требало тумачити или пак изменити и допунити поједине одредбе СЈПС како би се унапредила функционалност и ефикасност Центра.

11 Споразум нису потписале Шпанија, Пољска и Хрватска.

12 Вид. Јелена Ђеранић, „Перспективе унитарне патентне заштите након Брексита“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2017, 275-289.

13 Вид. „German complaint against Unified Patent Court Agreement on FCC decision list for 2018“, <http://patentblog.kluweriplaw.com/2018/02/21/german-complaint-unified-patent-court-agreement-fcc-decision-list-2018/>, 15. 4. 2018.

II Арбитрабилност и медијабилност патентних спорова

Традиционални приступ заштити предмета интелектуалне својине подразумева вођење поступка пред управним и судским органима одређене државе. Савремени концепт заштите, поред традиционалног, познаје и алтернативне начине решавања спорова. Арбитража и медијација су начини АДР-а који се најчешће користе у споровима из права интелектуалне својине, па тако и у случају патентних спорова. Ипак, спорови који се могу решавати пред арбитражом и медијацијом познају одређена ограничења. Решавање патентних спорова пред арбитражом и медијацијом има и позитивних и негативних страна о чему ће бити речи у наредним редовима.

1. Арбитрабилност патентних спорова

Арбитража као средство за решавање међународних спорова све више привлачи пажњу, нарочито када су у питању међународне трговинске арбитраже код којих међународна правила и институције са запаженим успехом обезбеђују неутралан, стручан и ефикасан механизам за решавање компликованих, међународних спорова.¹⁴

Начелно посматрано, спорови који се односе на права индустријске својине, укључујући и патентно право, представљају „сиву зону“ арбитрабилности и предмет су теоријских дискусија и практичних разматрања.

Као генерално оправдање за поверавање патентних спорова арбитражама, у литератури се наводи њихова специфична природа која је повезана са развојем технике, а која захтева специјализована знања која могу пре стећи арбитра, него судије у редовним судовима. Други разлог произилази из потребе да се патентнима обезбеди неопходна тајност, што представља услов за привредну и пословну сарадњу између носиоца и корисника права.¹⁵

У прилог неарбитрабилности наводи се ограничено дејство арбитражне одлуке и ограничена надлежност арбитра.¹⁶ Као што је познато, арбитража своју надлежност црпи из пуноважног арбитражног уговора, док су арбитра органичени да одлучују само о споровима који

14 Мирјана Глинтић, „Неопходност утврђивања националне припадности арбитражне одлуке“, *Актуелна ишћања савременој законодавства*, Будва, 2012, 247.

15 Јелена Вукадиновић Марковић, „Арбитража и/или медијација као начин решавања спорова из права интелектуалне својине“, *Правна ријеч*, бр. 52/2017, 136.

16 William Grantham, „The Arbitrability of International Intellectual Property Disputes“, *Berkeley Journal of International Law*, Vol. 14, 1996, 184.

су предвиђени истим уговором. Због тога донета арбитражна одлука производи правно дејство само за уговорне стране које су потписале уговор о арбитражи. Како се тиме не доприноси правној сигурности трећих лица, *inter partes* деловање арбитражне одлуке се наводи против арбитрабилности ових спорова. Наиме, арбитражна одлука, као врста „приватног посла“,¹⁷ обавезује само странке у поступку.¹⁸

Дакле, главни проблем код признања арбитрабилности патентним споровима настаје управо због различитог дејства регистрације и дејства арбитражне одлуке. Арбитражна одлука има релативно дејство и обавезује само странке из спора (*inter partes*), док регистрација права интелектуалне својине има конститутивну природу и делује према свима и против свих (*in rem*).¹⁹

С тим у вези, и у теорији и у пракси прави се разлика између спорова који се односе на саму регистрацију патента и испуњеност материјалноправних услова који се односе на упис права у регистар и на спорове који се односе на искоришћавање тако уписаних права. С једне стране, у готово свим земљама прихваћен је став да се спорови око уписа права интелектуалне својине, укључујући и патенте, не могу решавати арбитражним путем. Само у малом броју националних права ова врста спорова ужива могућност арбитражног решавања.²⁰ С друге стране, спорови који се односе на искоришћавање тако уписаних права у већини земаља се сматрају арбитрабилним. Такви су нпр. спорови настали из уговора о лиценци и углавном се односе на накнаду штете.

2. Медијабилност патентних спорова

Медијација је конструктиван и пријатељски начин решавања спорова у коме „зарађене“ стране на споразуман начин долазе до решења које је прихватљиво за обе стране уз учешће треће неутралне стране – медијатора, који помаже странкама да дођу до прихватљивог решења, а који нема наредбодавна већ саветодавна овлашћења.²¹

17 W. Grantham, 184.

18 Ј. Вукадиновић Марковић, 138.

19 Право индустријске својине стиче се уписом у регистар. Државни орган након испитивања да ли су испуњени формални и материјални услови доноси решење о упису у регистар подносиоца пријаве као власника индустријске својине. Како ово решење у себи садржи одређене елементе јавног права који се, између осталог, огледају у дејству ових права према трећим лицима (*erga omnes*), већи број држава ове случајеве задржава у надлежности државних судова позивајући се на њихов јавни карактер и очување јавног поретка државе.

20 То су: Белгија, Швајцарска и САД.

21 Гаша Кнежевић, Владимир Павић, *Арбитража и АДР*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2010, 226.

За пропагирање медијације као начина решавања спорова из права интелектуалне својине у многоме је заслужна Светска организација за интелектуалну својину (WIPO), под чијим окриљем је оформљен Центар за арбитражу и медијацију. У оквиру Центра донет је скуп правила неопходних за вођење поступка пред арбитражом и медијацијом која служе као помоћ странама приликом опредељења за овај начин решавања спорова.²²

Добра страна медијације је што представља израз сагласности страна у спору, те пословне тајне које се открију током преговарања то и остају, поштујући начело поверљивости. Тако посматрана, медијација је погодан начин да се реше спорови који су настали између пословних партнера на начин да одређени „спор“ не буде препрека даљем развоју пословних односа.

Медијацији као начину решавања спорова може се замерити немогућност предвиђања трајања поступка и трошкова које ће преговарање изнедрити. Непостојање одлуке која би подлегла контроли било ког судског органа доводи до могућности поновног отварања поступка. Тако посматрано, основни недостатак медијације је необавезујућа одлука која је донета од стране странака и медијатора.²³

Спорови који се могу решавати пред медијацијом, као и код арбитраже, познају одређена ограничења. Под тим се подразумева да спор не спада у искључиву надлежност националног суда (медијабилност *ratione jurisdictionis*) и да сам спорни правни однос испуњава одговарајуће услове (медијабилност *ratione causa*). Другим речима, не могу се сви спорови из права интелектуалне својине решавати путем медијације.²⁴

Према препоруци WIPO-а, спорови који се могу решавати посредовањем су спорови настали из уговора о лиценци, спорови око повреде патената, спорови који се односе на власништво патента, посебно у случајевима када је лице запослено па се поставља питање коме припада патент, спорови који се односе на инвентивност патента и допринос треће стране у проналажењу. Поред ових, постоје и спорови за које постоји препорука да нису подобни да се решавају путем медијације. Ти спорови се односе на оне у којима се поставља питање валидности патената и продужења временског периода важења патента.²⁵

22 Вид. <http://www.wipo.int/amc/en/>, 6. 4. 2018.

23 Ј. Вукадиновић Марковић, 140.

24 Ј. Вукадиновић Марковић, 141.

25 Ј. Вукадиновић Марковић, 141.

III Центар за медијацију и арбитражу у области патената

Упркос називу, Споразум о Јединственом патентном суду није ограничен само на оснивање Суда, већ предвиђа и успостављање Центра за медијацију и арбитражу у области патената.

1. Правни оквир

Члан 35 СЈПС предвиђа успоставље Центра за медијацију и арбитражу у области патената. Центар има седишта у Љубљани и Лисабону.²⁶ Центар обезбеђује просторије за медијацију и арбитражу патентних спорова који су у надлежности овог споразума. Члан 82 примењује се *mutatis mutandis* на свако поравнање постигнуто у оквиру Центра, укључујући и медијацију. Ипак, патент не може бити опозван или ограничен у медијацији и арбитражи.²⁷ Центар успоставља Правила за медијацију и арбитражу.²⁸ Центар установљава листу медијатора и арбитрара који помажу странама у решавању спора.²⁹

Члан којим се успоставља Центар за медијацију и арбитражу у области патената, поред практичног, има и симболичан значај. Њиме је први пут званично у правним актима ЕУ поменута могућност решавања одређених типова спорова из права интелектуалне својине путем арбитраже.

Како СЈПС не садржи смернице у вези са оперативном структуром Центра, радна група за медијацију и арбитражу (формирана у оквиру Одбора за припреме ЈПС) установила је Правилник Центра, као и његову структуру. Предвиђено је да Центар има директора, управни одбор, буџетски одбор и ревизоре, саветодавни одбор са два пододбора за медијацију и арбитражу, и одбор за именовања.

На основу СЈПС, у току поступка судија известилац испитује, заједно са странкама, могућности решавања спора, укључујући медијацију и арбитражу.³⁰ Идентичну одредбу садржи и Нацрт пословника ЈПС. Читањем ових одредби стиче се утисак да је упућивање на медијацију и арбитражу осмишљено као средство за решавање спора након што је спор покренут пред Судом. Иако овај сценарио није нерелан, у пракси се најчешће догађа да стране бирају АДР механизме пре него што до спора уопште дође. Уговорне стране у правним пословима

26 СЈПС, чл. 35, ст. 1.

27 СЈПС, чл. 35, ст. 2.

28 СЈПС, чл. 35, ст. 3.

29 СЈПС, чл. 35, ст. 4.

30 СЈПС, чл. 52, ст. 2.

у вези са интелектуалном својином (посебно у уговорима о лиценци) антиципирају потенцијално појављивање спорова, те унапред бирају типове вансудског решавања спорова, као и оне који ће их решавати.³¹

Ипак, чињеница је да ће у почетној фази, углавном судије извести бити ти који ће усмеравати странке на Центар. Стога ће, у прво време, Центар вероватно имати више случајева медијације него арбитраже. Арбитража је алтернатива судском поступку, а стране су већ направиле избор тиме што су покренуле поступак пред Судом. Медијација пак може бити реална алтернатива решавању већ отпочетих поступака пред Судом.³²

2. Надлежности Центра

Центар обезбеђује просторије за медијацију и арбитражу патентних спорова који су у надлежности СЈПС. Споразум се примењује на: европски патент са унитарним дејством; сертификате о додатној заштити издате за производ заштићен патентом; европски патент који још није престао на дан ступања на снагу овог споразума или је признат након тог датума; пријаву за европски патент која још није усвојена на дан ступања на снагу овог споразума или која је поднета након тог датума.³³ СЈПС потом одређује спорове за које Суд има искључиву надлежност, укључујући тужбе за стварну или запрећену повреду патената и сертификате за додатну заштиту и додатну одбрану, као и противтужбе у вези са лиценцама.³⁴

Из тога проистиче да је Центар надлежан само за патентне спорове у вези са европским патентом или европским патентом са унитарним дејством – унитарним патентом. *A contrario*, Центар није овлашћен да води поступке медијације и арбитраже за спорове у вези са другим патентима или чак другим правима интелектуалне својине. Чини се да овакво ограничење није сврсисходно. У неком правном послу (нпр. уговору о лиценци) који није органичен на европски патент и/или унитарни патент (већ се односи и на америчке патенте, јапанске патенте или чак жигове или *know-how*), уговорне стране ће спор поверити Центру само уколико га он може решити у потпуности. Дакле, узимајући у обзир интересе страна, као и потребу да се повећа ефикасност механизма

31 J. de Werra, 23.

32 „Judge Sam Granata: Success mediation and arbitration centre of Unified Patent Court will depend largely on performance Court“, <http://patentblog.kluweriplaw.com/2015/10/11/judge-sam-granata-success-mediation-and-arbitration-centre-of-unified-patent-court-will-depend-largely-on-performance-court/>, 17. 4. 2018.

33 СЈПС, чл. 3.

34 СЈПС, чл. 32, ст. 2.

ма решавања спорова, требало би да Центар буде овлашћен да решава спорове и у случају када они нису ограничени на патенте који спадају у искључиву надлежност ЈПС.³⁵

Исто тако, поставља се питање да ли стране могу, када је реч о спору у вези са унитарним или европским патентном, да одаберу неки други арбитражни трибунал или медијацију у ЕУ (Лондонски суд за међународну арбитражу или Међународну трговинску комору у Паризу), Европи (WIPO Центар за арбитражу и медијацију у Женеви) или другим деловима света. Будући да арбитража и медијација почивају на споразуму страна, предпоставка је да стране желе да буду слободне приликом избора арбитражног трибунала или медијације, као и правила која ће се примењивати. Другим речима, Центар не би требало да има искључиву надлежност да води поступке арибраже или медијације у вези са унитарним или европским патентом. Споразум предвиђа да Центар обезбеђује просторије за медијацију и арбитражу патентних спорова који спадају у надлежност овог споразума, али не помиње да Центар има искључиву надлежност у том циљу (супротно искључивој надлежности ЈПС³⁶). То значи да стране нису обавезне да користе просторије Центра и примењују његова правила арбитраже или медијације, чак и ако се поступци арбитраже или медијације односе на унитарни или европски патент.

Према томе, уколико међу странама постоји споразум у коме су се сложиле да о спору одлучује нека друга медијација/арбитража, Суд би требало да се огласи ненадлежним. На овом месту разликујемо две ситуације. С једне стране, уколико је поднета тужба упркос постојању клаузуле о арбитражи, а с друге стране упркос постојању клаузуле о медијацији.

Уколико стране одлуче да спор подвргну арбитражи (при чему текст и формулација арбитражне клаузуле дефинишу природу и обим спора који спада у надлежност арбитражног трибунала), Суд је обавезан да поштује овај избор. Уколико је, упркос арбитражној клаузули, претходно поднета тужба, Суд се оглашава ненадлежним.

Ситуација је другачије у погледу медијације. На питање да ли ће се Суд огласити ненадлежним уколико је страна раније поднела тужбу упркос клаузулу о медијацији, у ЕУ нема једнообразаног становишта. Према једном, повреда клаузуле о медијацији имплицира да би Суд требало да се огласи ненадлежним и упуту стране на поступак медијације према условима клаузуле о медијацији. Други, алтернативни приступ

35 J. de Werra, 24.

36 СЈПС, чл. 32, ст. 1.

третира кршење клаузуле о медијацији само као повреду уговорних лекова, без процесних последица.³⁷

3. Оповиз и ограничење патената

Патент не може бити опозван или ограничен у поступку медијације или арбитраже.³⁸ Уколико поступак медијације или арбитраже не може утицати ни на валидност ни на обим патената, то значи да ова одредба ограничава употребу АДР поступака у случају патентних спорова. Стога би, у пракси, ову одредбу требало тумачити мало шире, при чему постоји разлика између арбитраже и медијације.

Што се тиче арбитраже, намеће се питање да ли ова одредба значи да арбитражни трибунали уопште нису овлашћени да одлучују о валидности или обиму патнета, или су овлашћени да одлучују о овим питањима, али само са дејством *inter partes* (тако да то не утиче на регистрацију патената као таквог и његово дејство на треће стране). Чини се да би ову одредбу требало тумачити у смислу да арбитражни трибунали јесу овлашћени да одлучују о овим питањима, али са дејством *inter partes*.

Овакво становиште образлаже се тиме да је искључива надлежност Суда у вези са одлуком о опозиву или обиму патената оправдана у оној мери у којој таква одлука има дејство на треће стране, тј. у случају када се одлука Суда којом се опозива патент у потпуности или делимично рефлектује у релеватном регистру патената.³⁹ Сходно томе, уколико нема дејства на треће стране, искључива надлежност Суда није оправдана, те арбитражни трибунали могу да одлучују о валидности патената са дејством *inter partes*.⁴⁰

Што се тиче медијације, чини се рестриктивим тумачење да патент не може бити опозван или ограничен у поступку медијације. Наиме, у току медијације власник патената може да прихвати да опозове или ограничи свој патент као резултат договора постигнутог између страна у спору. Сходно томе, одредбу СЈПС која предвиђа да патент не може бити опозван или ограничен у поступку медијације или арбитраже требало би тумачити заједно са другим прописима који се примењују уз овај споразум.

С тим у вези, Нацрт пословника предвиђа да, уколико то захтевају стране, Суд одлуком потврђује услове било ког поравнања или арми-

37 J. de Werra, 26–27.

38 СЈПС, чл. 35, ст. 2.

39 СЈПС, чл. 65, ст. 5.

40 J. de Werra, 28.

тражне одлуке (назависно од тога да ли је то постигнуто у оквиру Центра или на неки други начин), укључујући услов који обавезује власника патента да ограничи, одрекне се или се сложи са опозивом патента или га не износи против друге и/или треће стране.⁴¹ Нацрт пословника потом указује да када су стране закључиле спор поравнањем, оне обавештавају судију известиоца.⁴² Суд потврђује поравнање одлуком и она се спроводи као коначна одлука Суда.

Ове одредбе указују да стране, а посебно власник патента, у току поравнања могу да се сложе да ограниче или опозову, у потпуности или делимично, патент и да се поравнање изврши чим га одобри Суд. Дакле, упркос одредби да патент не може бити опозван или ограничен у поступку медијације и арбитраже, поступак медијације може резултирати поравнањем међу странама које за последицу може имати опозив или ограничење патента.

4. Извршност поравнања постигнутих у оквиру Центра

На основу СЈПС члан 82 примењује се *mutatis mutandis* на свако поравнање постигнуто у оквиру Центра, укључујући и медијацију.⁴³ Иначе, члан 82 односи се на извршност одлука Суда предвиђајући да су такве одлуке извршне у свим државама чланицама које су потписнице Споразума.

Аналогна примена члана 82 покрива „свако поравнање“ које се односи на споразум између страна у поступку како би се решио спор. СЈПС предвиђа да стране могу, у свако доба у току поступка, закључити случај поравнањем, које мора бити потврђено судском одлуком.⁴⁴ Патент не може бити опозван или ограничен путем поравнања.

Предвиђено је да се сва поравнања постигнута у оквиру Центра сматрају извршним, укључујући медијацију, што имплицира да поравнање може да се постигне изван медијације. Наиме, до поравнања може доћи у оквиру Центра без ограничавања на медијацију, тј. поравнање се може постићи у току арбитражног поступка. Заправо није неуобичајено да се поравнање постигне након што је арбитражни поступак покренут и у току је, што потврђују искуства других арбитражних трибунала.⁴⁵

41 Правило 11 (2) Нацрта пословника ЈПС.

42 Правило 365 (1) Нацрта пословника ЈПС.

43 СЈПС, чл. 35, ст 2.

44 СЈПС, чл. 79.

45 Према статистичким подацима WIPO центра за арбитражу и медијацију, стопа поравнања у арбитражним поступцима је 40%. Вид. <http://www.wipo.int/amc/en/cen->

На основу одредби СЈПС поравнања постигнута у оквиру Центра извршавају се на исти начин као и формалне одлуке које доноси Суд. Иако ово решење није спорно, намеће се питање зашто се оно примењује само на поравнања постигнута у оквиру Центра. Чини се да ово решење није легитимно јер се поменута одредба може перципирати као да привилегује услуге Центра. Осим тога, овај приступ је у супротности са основним слободом страна да изаберу онај АДР механизам који сматрају најпогоднијим у њиховом случају. Зашто би поравнање постигнуто у оквиру Центра уживало привилегован третман у поређењу са поравнањем постигнутим на друге начине? Коришћење просторија Центра не имплицира да је такво поравнање квалитетније, поузданије или поштеније зато што поравнања рефлектују узајамне намере страна у спору. Стога би члан 82 СЈПС требало *mutatis mutandis* да се примењује на сва поравнања постигнута у оквиру медијација у споровима из права интелектуалне својине.⁴⁶

5. Двоструко седиште Центра

Споразум предвиђа да Центар има два седишта – Љубљана (Словенија) и Лисабон (Португал).⁴⁷ С тим у вези намеће се питање да ли су стране слободне да изаберу седиште арбитраже, у оквиру система предвиђеног СЈПС, знајући да је овај елемент од кључне важности приликом доношења одлуке о томе да ли ће спор подвргнути арбитражи. Седиште арбитраже утиче на изазове са којима би се арбитражне одлуке могле сусрести пред националним судовима (нпр. поступак за поништај арбитражне одлуке),⁴⁸ као и националност одлуке која је од значаја због извршности одлука у страним земљама.⁴⁹

Иако је двоструко седиште Центра у Португалу и Словенији оправдано из политичких разлога, то не би требало да спречи стране да изаберу неку другу земљу за седиште арбитраже уколико то одговара њиховим интересима. Будући да су и Португал и Словенија чланице Њујоршке конвенције из 1958. године о признању и извршењу иностраних арбитражних одлука, ако стране изаберу Лисабон или Љубљану за седиште арбитраже, свакако ће уживати предности Њујоршке конвенције. Међутим, стране могу изабрати да арбитражу у вези са

[ter/caseload.html](#), 5. 4. 2018.

46 J. de Werra, 30–31.

47 СЈПС, чл. 35, ст. 1.

48 Вид. Мирјана Глинтић, „Поштовање принципа права Европске уније у поступку судске контроле арбитражне одлуке“, *Правни животи*, бр. 12/2012, 521–533.

49 J. de Werra, 31.

унитарним или европским патентом повере неком другом арбитражном трибуналу и за седиште арбитраже одреде неку другу земљу.⁵⁰

6. Листа медијатора и арбитра

Центар саставља листу медијатора и арбитра који помажу странама у решавању спора.⁵¹ Ова формулација је нејасна и непрецизна. Прво, функција арбитра није да помажу странама у решавању спора, већ да одлучују о спору. Друго, стране би требало да буду овлашћене да изаберу ко одлучује о њиховом спору (арбитража) или им помаже да га реше (медијација). Приликом тог избора стране не би требало да буду ограничене.⁵²

IV Закључна разматрања

Оснивање Центра за медијацију и арбитражу у области патената, поред правног, има и симболични значај на европском патентном пејзажу. Споразум први пут на нивоу ЕУ званично потврђује да патентни спорови могу бити предмет арбитраже. С обзиром на комплексност и трошкове патентних спорова, АДР механизми веома су погодна алтернатива судским поступцима, нарочито за средња и мала предузећа.

Судбина Центра за медијацију и арбитражу у области патената прати судбину Јединственог патентног суда и уопште система унитарне патентне заштите. У овом тренутку, нико са сигурношћу не може предвидети када ће систем унитарне патентне заштите почети да се примењује. Упркос догађајима који су утицали на одлагање почетка примене (Брексит и уставна жалба Савезном уставном суду Немачке), очекује се да ће се ситуација разрешити у скорије време и да ће ЈПС и Центар почети са радом. У почетној фази, углавном ће судије известиоци бити ти који ће усмеравати странке на Центар, те ће он вероватно имати више случајева медијације него арбитраже.

Што се тиче задобијања поверења корисника и уопште успешности Центра, један од кључних фактора за то јесте успех ЈПС. Однос између Суда и Центра је на метафоричан начин представио један од чланова Одбора за припреме ЈПС. „Суд тај који је за воланом новог система решавања патентних спорова. Центар је само путник, који у одређеном тренутку може постати сувозач. Према томе, Суд најпре мора доказати своју изврсност. Активном сувозачу потребан је одличан возач.“⁵³

50 J. de Werra, 32.

51 СЈПС, чл. 35, ст. 4.

52 J. de Werra, 32.

53 J. de Werra, 32.

Jelena ČERANIĆ, PhD
Senior research fellow
Institute of Comparative Law

THE PATENT MEDIATION AND ARBITRATION CENTER INSTITUED BY THE AGREEMENT ON A UNIFIED PATENT COURT

Summary

Due to rapid development of technology in today's global society, value and competitiveness of companies are increasingly depending on their intangible assets. In this regard, more and more international business transactions relate to intangible assets (which are protected by intellectual property law). Given that international disputes are frequently submitted to out-court dispute resolution system (primarily arbitration and mediation), intellectual property disputes also tend to be decided outside the state courtrooms (Alternative Dispute Resolution – ADR). This trend can be noticed at the EU level, within the new unitary patent protection system. Namely, the Unified Patent Court Agreement (UPCA) establishing a new judicial body for the resolution of patent disputes – a Unitary Patent Court, refers also to creation of the Patent Mediation and Arbitration Center. The paper examined the arbitrability and mediability of patent disputes in general, following by analyses the UPC provisions on a new Patent Mediation and Arbitration Center. Anticipating the challenges that the users of mediation and arbitration services might face, a special attention is paid to the proposals for interpreting or even amending the UPCA provisions in order to increase functionality and efficiency of the services rendered by the Center.

Key words: arbitration, mediation, unitary patent, Patent Mediation and Arbitration Center, European Union.